

URTX

E L CAPBREU DE NA BLANCA
D'ANGLESOLA A LA CIUTAT DE LLEIDA
A PRINCIPIS DEL SEGLE XIV.

EL CAPBREU DE NA BLANCA D'ANGLESOLA A LA CIUTAT DE LLEIDA A PRINCIPIS DEL SEGLE XIV.

Isidre Piñol Cerro
Universitat de Lleida

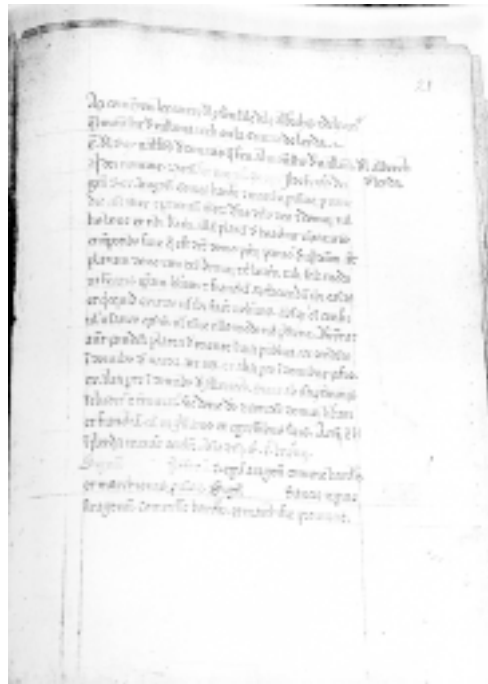
Introducció

El monestir de Vallbona de les Monges inicia la seva activitat monacal a mitjans del segle XII, sense precisar cap data exacta. Actualment les últimes aportacions sobre la història del monestir i més concretament sobre els orígens del cenobi cistercenc de Vallbona han aportat alguns canvis substancials¹. De fet, però, no podem parlar d'una activitat monacal fins a la segona meitat del segle XII (1131-1162). Durant el període de Ramon Berenguer IV i d'Alfons el Cast (1162-1196) veiem una certa debilitat i voluntarisme per a la consolidació del monestir de Vallbona. Ramon Berenguer IV i Alfons són els primers que concedeixen privilegis basats en la concessió de la immunitat, semblant al que podia ser una carta de poblament o d'establiment, adreçat a l'abadessa Orià Ràmir, per exemple la de 1177.² El mateix rei Alfons el 1185 reforça les immunitats amb l'empriu d'herbejar i pasturar. A partir d'aquests moments les concessions i privilegis s'anaren succeint sota els regnats dels diversos comtes reis que ha tingut la corona catalano-aragonesa. Però no només la reialesa demostrarà aquest interès pel monestir, la noblesa també ajudarà en la consolidació i formació de la seva baronia, amb concessions diverses. El vescomte Guillem de Cardona³ ofereix una càrrega de tres quintars de sal cada setmana, i moltes de les famílies nobles donen terres al monestir per tal que el treball sigui fructífer i poder d'aquesta manera salvar l'ànima. Aquesta voluntat de concedir i donar propietats perquè els monjos i monges en puguin viure i pregar per l'ànima del donant o del mateix donat, es veurà repetida al llarg del temps i en tots els monestirs de l'edat mitjana. Un altre aspecte relacionat amb aquest entorn de consolidació del monestir femení de Vallbona, i també lligat amb la noblesa, és l'ostentació del poder a través de l'abadiat per part

d'aquestes nissagues dominants. Totes les abadesses del monestir d'aquest període medieval formen part de la societat benestant. Podem veure reflectits en l'abaciologi noms tan destacables com Eliarda d'Àger, Eliarda d'Anglesola, Geralda de Cardona, Elisenda de Timor, Alemanda d'Avinyó, Elisenda de Copons, Constança de Cabrera, Blanca de Caldes i tantes i tantes d'altres que formen part de nissagues importants de la societat feudal catalana.

Si anteriorment fèiem referència a la monarquia i a la noblesa com a principals impulsos del monestir de Vallbona, ara hem de parlar d'un tercer factor decisiu per a la consolidació; ens referim al vist i plau del papat en l'atorgament i la confirmació dels privilegis pontificis i reials que concediren Innocenci III i Honori III, i que ajudaren a refermar el paper evangelitzador que havia de tenir el monestir per aquestes noves terres conquerides als musulmans, així com també de repoblar el que és la Catalunya Nova, paper aquest que també fou compartit pels monestirs de Poblet i de Santes Creus.

Sovint, quan es parla de la consolidació d'un monestir o del monestir concret de Vallbona, hem de valorar quina és l'actitud del papat, de la reialesa o del comte, segons el període cronològic al qual cenyeix l'origen del monestir, i el paper de la noblesa i de les nissagues benestants. Val a dir que el paper d'aquesta societat dominant entra en una funció destacada en el moment que parlem d'una consolidació del monestir. Però anteriorment a una consolidació hi ha un primer període que es considera l'embrió o l'origen, que podem anomenar antecedents del monestir. Aquest primer moment moltes vegades està relacionat amb accions de pelegrinatge, de recés per part d'eremites que cerquen un lloc d'aixopluc per poder por-

tar a la pràctica la seva voluntat de pregària. En certa manera la serralada de Montsant i els indrets més propers a aquesta presenten algunes d'aquestes característiques relacionades amb el món de la pregària, la reclusió i la vida eremítica.

La consolidació del monestir de Vallbona

Com ja hem vist, l'origen i la posterior consolidació del monestir van lligats a l'atorgament de tot un seguit de drets i privilegis⁴ que requereien sobre el mandat de l'abadessa, que havia d'imposar i exercir sobre el territori que en depenia. Aquest territori suposadament fou una petita propietat de terres que a poc a poc s'anà engrandint, formant el que s'anomenà la Baronia de Vallbona.⁵ Aquest procés es va porta a terme durant dues o tres centúries, d'una manera progressiva i a partir de vies diverses. La donació de terres per part de camperols en fou una, la compra per part del mateix monestir en fou una altra, conjuntament amb els drets i privilegis que s'anaven concedint per part dels reis de la corona catalano-aragonesa. Aquest procediment el veiem semblant al monestir de Poblet estudiat pel pare Altisent⁶, i al de Santes Creus,⁷ però també en altres monestirs d'un període anterior, dels segles IX i X, com podem ser el monestir d'Eixalada-Cuixà⁸ o bé el de Ripoll, o els que trobem a la Ribagorça⁹ per exemple. Per tant, si tenim en compte els dominis dels monestirs, aquests passen a ser centres estructuradors, organitzadors i administratius del territori. Els exemples del monestir de Vallbona són prou evidents quan el 1195 es compra el castell de Rocallaura i el seu terme, o bé el 1212 s'esdevé la compra de la po-

blació del Vilet, on es repeteix la mateixa situació,¹⁰ i així successivament fins a la construcció de tot el patrimoni que va tenir sota el seu domini el monestir de Vallbona de les Monges.

De tots els llocs en què l'abadessa tenia jurisdicció plena, aquí en aquest treball volem destacar només les possessions que el monestir tenia a la ciutat de Lleida i que tot seguit analitzarem. Les pertinences que el Monestir té al segle XIV a la ciutat de Lleida les trobem reunides en el capbreu que «*La molt nobla e molt honorada madona na Blanca d'Anglesola per la gracia abadessa de Valbona reeb e acostumat de rebre en la ciutat de Lleida e en son terme*», i es troba dipositat a l'Arxiu Capitular de Lleida.¹¹ Aquest document és avui el capbreu més antic conegut del monestir, tot i que únicament fa referència a la ciutat de Lleida. De fet el senyor Piquer i Jover ja esmenta l'existència d'aquest capbreu, tot i que tal i com ell diu, "no l'he vist mai".¹² Per tant creiem que es tracta d'una aportació per al coneixement del monestir de Vallbona.

El primer que destaca llegint la part introductòria del capbreu es el nom d'una abadessa, el de Blanca d'Anglesola. El període cronològic del seu abadiat es remunta al final del segle XIII i principi del XIV, concretament de 1294 a 1328.¹³ En aquest període el monestir ja ostentava un gran domini territorial, com ho demostren les diverses possessions que tenia a Lleida. Na Blanca d'Anglesola forma part del llinatge fundat per Berenguer Gombau d'Anglesola el 1079.¹⁴ Dins del monestir la nissaga Anglesola pren una important rellevància pel fet de dominar tot el període del gòtic. Així veiem com la primera a assolir el càrrec

d'abadessa fou Eliarda d'Anglesola (1246-1258), seguida de Blanca d'Anglesola (1294-1328), Berenguera d'Anglesola i de Pinós (1348-1377), Sibila d'Anglesola (1377-1379) i Saurena d'Anglesola (1379-1392).¹⁵ No totes les aportacions de les diferents abadesses Anglesola al monestir es poden resumir sota un mateix paràmetre. Pel que fa a Na Blanca, abadessa que féu redactar el capbreu de la ciutat de Lleida, podem dir que aportà molta vitalitat i activitat cultural al cenobi. Sota el seu mandat s'acaben les obres de la construcció de l'altar del Corpus Christi, la portalada de la sala capitular i la nau major del claustre, que, com sabem, presenta diversitat d'estils arquitectònics. Piquer i Jover¹⁶ descriu Na Blanca d'Anglesola com una dona plena d'inquietuds intel·lectuals, i prova d'això fou l'enriquiment de l'*armarium* amb molts llibres. A grans trets podem resumir dient que va governar el cenobi en un període de gran plenitud i domini, resultat del qual va ser l'elaboració del registre o el capbreu fet fer sobre les possessions a la ciutat de Lleida,¹⁷ que reflecteix en certa manera un domini sobre les pertinences del monestir.

Les conseqüències d'aquest abadiat esplendorós, ple d'activitat cultural i amb finalització d'un conjunt important d'obres arquitectòniques, porten el monestir a un temps de forta decadència econòmica. La misèria a mitjans del segle XIV s'apodera del monestir —possiblement hi ha altres conjuntures que agreugen aquesta mala situació, la pesta pot ser un factor a tenir en compte— i les monges s'instal·len provisionalment en cabanes i es veuen oprimides pels seus creditors. És en aquest entorn de malevolença econòmica quan observem actituds fins aquest moment desconegudes al monestir, com és la venda el 1350 del lloc i la vila de l'Espluga Calba a un tal Pere de Carcassona, senyor d'Almenar¹⁸.

Val a dir que les propietats que posseïa el monestir a Lleida són considerades unes pertinences valuoses si tenim en compte la importància que assolí Lleida en aquests inicis del segle XIV. Des del punt de vista econòmic, hem d'assenyalar la forta presència de mercaders i teixidors tolosans, que fan de Lleida una ciutat destacada en el món de la seda i els draps, juntament amb altres indrets de la corona. Des del punt de vista estudiantil, la ciutat es converteix en el centre d'ensenyament de la corona amb la creació el 1300 per part de Jaume II del primer *Studium Generale* de Catalunya. Això suposava per a la ciutat de Lleida un centre de referència, tant des del punt de vista estudiantil com en l'àmbit territorial de la Corona d'Aragó, amb un constant flux d'entrada i sortida de gent procedent d'arreu. Aquests dos aspectes, el comercial i el cultu-

ral, sense entrar en altres aspectes concrets com pot ser la consolidació d'un poder local fort, són elements prou significatius per intuir la importància de la ciutat. Per al monestir suposava, doncs, un interès i una significança important poder tenir propietats i dominis a la ciutat de Lleida.¹⁹

Les forasteries

A mesura que el monestir es consolidava, paral·lelament, hi havia un procés de creixement dels dominis del cenobi. Aquestes noves adquisicions són les que es coneixen com a forasteries. El domini en propietats de Vallbona s'expandeix arreu de Catalunya, però la seva àrea de major influència és el territori de la Catalunya Nova, sobretot en aquells indrets propers al monestir com les zones de l'Urgell, la Segarra, la Conca de Barberà, sense renunciar a altres possessions més llunyanes, com les que trobem a la mateixa ciutat de Lleida. Malgrat tot, és un estudi, el de les forasteries, que queda pendent per a futures investigacions. Avui volem presentar o donar a conèixer una mica més la forasteria de Lleida.

Tot i la mancança d'aquests treballs, hi ha un estudi que pot servir com a element de referència sobre el nombre de propietats que tenia el monestir de Vallbona a la ciutat de Lleida. Aquest treball al qual fem referència és el que va fer el senyor Piquer sobre "Les forasteries del cenobi", i del qual us presentem íntegrament en l'apartat que fa referència a Lleida perquè puguem com a mínim buscar un nexa de connexió entre les propietats que hi ha a les actes notariales de 1137 a 1762 i el capbreu de 1314:

"El patrimoni de Vallbona a Lleida és el següent: una torre que havia estat de l'església de Girona i que era destinada a l'edificació d'un monestir de monges cistercenques (26 de març, 1178), la meitat de les parets d'unes cases que devallaven de la Seu a Sant Andreu (26 d'agost, 1178), una heretat i un bosc en el domini de Rosea (Rufea) (març, 1178) i algunes cases més (9 de maig 1194). Dues franqueses de terra al terme (18 de novembre, 1202), unes altres cases a la parròquia de Sant Andreu (1 d'octubre, 1207, i 22 de desembre, 1221), una vinya (29 d'abril, 1222) i una munió de rendes (28 de juliol, 1310) i de censos (1314)."

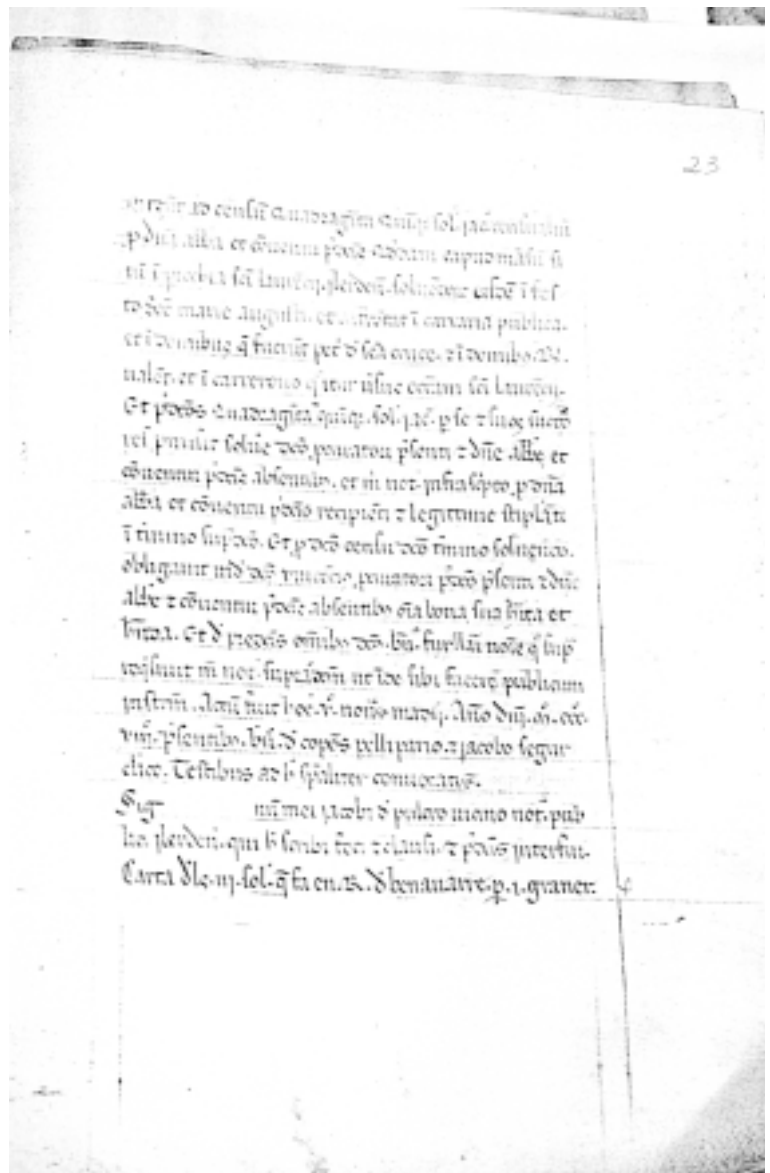
Com es pot veure, tota aquesta informació al voltant de les propietats té un aspecte positiu, i no és cap altre que la coincidència cronològica que comparteix en el capbreu. Les similituds que hem pogut trobar no són proves exactes per poder afirmar plenament què és el que correspon a cada propietat d'ambdós docu-

ments. Segurament aquests dubtes són fruit de la manca d'informació, que no existeix en el moment de descriure les pertinences, perquè la funció del capbreu era una altra; la de registrar les propietats i no pas analitzar-les. Val a dir, d'altra banda, que hi pot haver més similituds de les que en un primer moment ens pensem. Per exemple, en ambdues fonts, les forasteries de les actes notarials i el capbreu, existeixen elements de connexió. Es tracta d'una torre que havia estat de l'Església de Girona i que era destinada a l'edificació d'un monestir de monges. En el capbreu apareix en la carta de concessió dels albergs la signatura d'un tal Bernat, abat de Sant Feliu de Girona; el que no especifica és la funció que havia de tenir aquesta propietat. A continuació també parla d'un caser a la parròquia de Sant Andreu, quan realment en el capbreu hi ha més relació amb gent de la parròquia de Sant Martí i Santa Magdalena, però això demostra que persisteix aquesta voluntat i contacte amb les parròquies de la ciutat, enteses aquestes com a petits nuclis administratius. També es fa referència a una vinya quan en el capbreu és la declaració més habitual, i una munió de rendes i censos que vindrien a ser el gruix de la resta del capbreu.

Però, com ja hem dit, la informació dels dos documents, malgrat els petits canvis, ens permet entrar amb més detall sobre les pervivències i les connexions que hi podien existir. De totes maneres analitzarem el conjunt del capbreu que és el que realment tenim a les mans, ja que la voluntat de la seva elaboració era precisament establir el llistat exacte de les seves pertinences per tenir un major control i domini. Aquest fet, el de capbrevar, envoltat de tot un procés que es duia a terme, es pot entendre, com prou bé assenyalen diversos autors, com la imposició del domini i del poder de l'abadessa, però també per altra banda és un fre al mateix poder, ja que les imposicions econòmiques queden establertes i fixades sobre paper.

El capbreu

El document que analitzarem comprèn un espai de vint-i-cinc pàgines. Malgrat tot, pensem que es tracta d'un capbreu incomplet, sobretot si ens fixem en l'última declaració de Bernat Pascual, la qual presenta un final sobtat i acaba a mitja confessió. Només sabem d'aquest darrer censater que declarava un alberg, però no apareix en el document cap més informació, ni el preu del pagament, ni les afrontacions. Aquest fet deixa com a mínim el dubte de saber si hi havia més albergs i horts propietat de Vallbona que no consten en el capbreu i que poden haver desaparegut.

Si fem una descripció i una anàlisi del capbreu, hem de dir que consta de dues parts. La primera és la que té relació amb el conjunt de declaracions que fan referència a les propietats que hi ha escampades pel terme de la ciutat, fora del nucli urbà. La segona part correspondria a totes aquelles propietats, que el monestir posseïa dins de la ciutat, del nucli urbà. Si ens endinsem en el primer apartat, trobem un seguit de trenta-una propietats, declarades totes per individus diferents, excepte les d'un sabater anomenat Garcia del Tossal, que en declara dues. Si observem l'annex que hi ha al final hem de destacar algunes declaracions que no són fetes en nom d'una persona, sinó que representen una institució. Així, trobem com a *sensaters* els Aniversaris de Lleida, Bernat Desmas, prevere de la capellania de Penella, els aniversaris de la Seu, l'Hospital de Sant Tomàs. També hi ha un conjunt de dones: la muller de Castellvell; Domènica de Castro de la parròquia de Sant Martí; Anglèsia,

muller d'en Guillem de la Seu, i Jacoba, muller de Bartomeu Francesc; la resta de declaracions eren les més habituals fetes pels homes. És important també d'aquest conjunt de confessions analitzar quina és la procedència d'aquest homes que tenen el domini útil de les propietats del monestir a Lleida. Trobem un Pere Llimiana (Pallars Jussà), Berenguer de Verdú (Urgell), Nicolau de Manresa (Bages), Tomàs d'Avizanda (Segrià), Bartolomeu de Pinyana (Segrià), Berenguer d'Almenara (Urgell), Llorenç de Siscar (Solsones?), Guillem d'Almacelles (Segrià), Bartomeu de Castellar, Felip de Tudela (Segarra), Llorenç d'Alcoletge (Segrià), tots ells procedents de poblacions veïnes i amb una forta relació suposadament comercial amb Lleida, que actuaria com a centre vertebrador d'aquesta zona de l'interior de Catalunya. Apareixen altres poblacions en relació a les afrontacions declarades pels anteriorment anomenats. Així, cal afegir Arnau de Linyola, Dolça de Lavansa, Simó de Tàrrega, Domènec de Canemar, Jaume de Rocafort, Simó de Llobera i Pere de Margalef.

Un altre aspecte que cal destacar és que quatre dels declarants pertanyen a dues parròquies. Tomàs d'Avizanda, Domènica de Castro i Pere Tomàs es relacionen amb la parròquia de Sant Martí, i Vidal Bertran és habitant de la parròquia de Santa Maria Magdalena. Aquets elements de referència ens ajuden a constatar en certa manera la dispersió dels habitants dins de la mateixa ciutat i de totes aquelles persones que tenen el domini útil.

El fet que el document parli de terres ens obliga també a veure de quin tipus de terres es tracta i intentar anar una mica més enllà per poder intuir quin era el seu ús i les seves característiques. De tots els béns declarats veiem com la gran majoria són exclusivament camps de vinya. D'aquest tipus o amb aquest ús concret, en trobem onze. De peces de terra en trobem de dues manes. La primera i més abundant seria la de les peces de terra campa compartides amb la vinya; d'aquestes en trobem onze més, una de les quals especifica que és a Balàfia. Del segon grup, del qual formen part les peces de terra sense cap més cultiu complementari, en trobem únicament dues, més dues més que diu posseir Pere de Llimiana, amb una característica afegida, ja que una es troba en terra de *inrigo et alius in siccano*. Tot i això amb trobem quatre declarants més que no especifiquen quin tipus de propietat tenen.

Si fem una anàlisi detallada de la manera com s'estructura una declaració, trobem que després de dir el nom del declarant, la seva professió, el tipus de propietat, el preu que ha de

pagar i la data exacta del seu pagament—normalment per Sant Miquel a finals de setembre— encara s'esmenta aquella informació que en moltes ocasions ens passa desapercebuda; aquesta no és cap altra que les afrontacions de les finques o de les cases amb la resta de veïns. La lectura detallada d'aquest apartat de la declaració és important sobretot si la nostra voluntat és localitzar aquest camp o propietat, malgrat que en moltíssimes ocasions la ubicació precisa no és possible de localitzar. Però hi ha altres dades significatives que ens ajuden a entendre i analitzar el territori i la seva distribució. Apareixen topònims de partides, indrets característics del terme, camins i vies de comunicació i altres elements que ens apropen a la fisonomia del paisatge de l'indret en concret. Un exemple de l'atenció que hem de prestar a les afrontacions el trobem en la declaració «que-n fa en Gili del Sas... et afrontat in cequia Segriani et in via publica et in honore de na Camporella»²⁰, o bé ens trobem el mateix amb la «carta dels VIII sous e mig que-n fa en Thomas d'Avizanda», la seva vinya afrontat dicta vinea ex una parte in calciata, et ex alia...²¹ Totes i cadascuna d'aquestes afrontacions aporten informació prou valuosa com per a tenir-la en compte.

Dins del nucli urbà de Lleida, el monestir de Vallbona també tenia pertinences. En el capbreu hi ha un apartat titulat "Açí començen les cartes dels sensals dels alberghs e dels horts que-l monestir de Valbona reeb en la ciutat de Lleida". Aquesta part del capbreu és la que més mancances presenta. Només hi ha declarades set propietats, una de les quals, l'última, és inacabada; per tant tot fa pensar que n'hi devia haver alguna més. D'aquestes set propietats una no sabem de què es tracta; falta l'encapçalament de la confessió de Pere de Miravall. La resta de propietats són tres cases, un alberg, un capmàs a la parròquia de Sant Llorenç i un graner a la parròquia de Sant Martí. Aquestes serien les úniques propietats que coneixem del monestir al nucli urbà de Lleida. De totes maneres cal assenyalar la diversitat tipològica d'aquestes possessions. Parlen d'un capmàs, la qual cosa fa pensar en un edifici, però també en unes terres que depenen d'aquest mas. Per altra banda també és peculiar la propietat d'un graner a la parròquia de Sant Martí, i molt possiblement es tracta d'un lloc on emmagatzemar quantitat important de gra per part del monestir; almenys en algun moment determinat podia haver tingut una rellevància important. En el moment de la redacció del capbreu sembla que la quantitat de gra a emmagatzemar no devia ser tan important i és Ramon de Benavarri qui entra com a censater d'aquest establiment, tot i que el seu ofici de teixidor no està relacionat amb el món de l'emmagatzematge del gra.

El cens que havien de pagar al monestir de Vallbona és molt variable, depenent del tipus de propietat. Per exemple, Jaume de Berga paga per la seva casa 22 sous i 3 diners, mentre que Jaume Miró en paga 121 sous. Vicenç Albalat paga pel capmàs 45 sous i Ramon Benavarrí pel graner només 3 sous. En relació a les quantitats pagades podem deduir que es tracta de propietats senzilles i d'altres més completes.

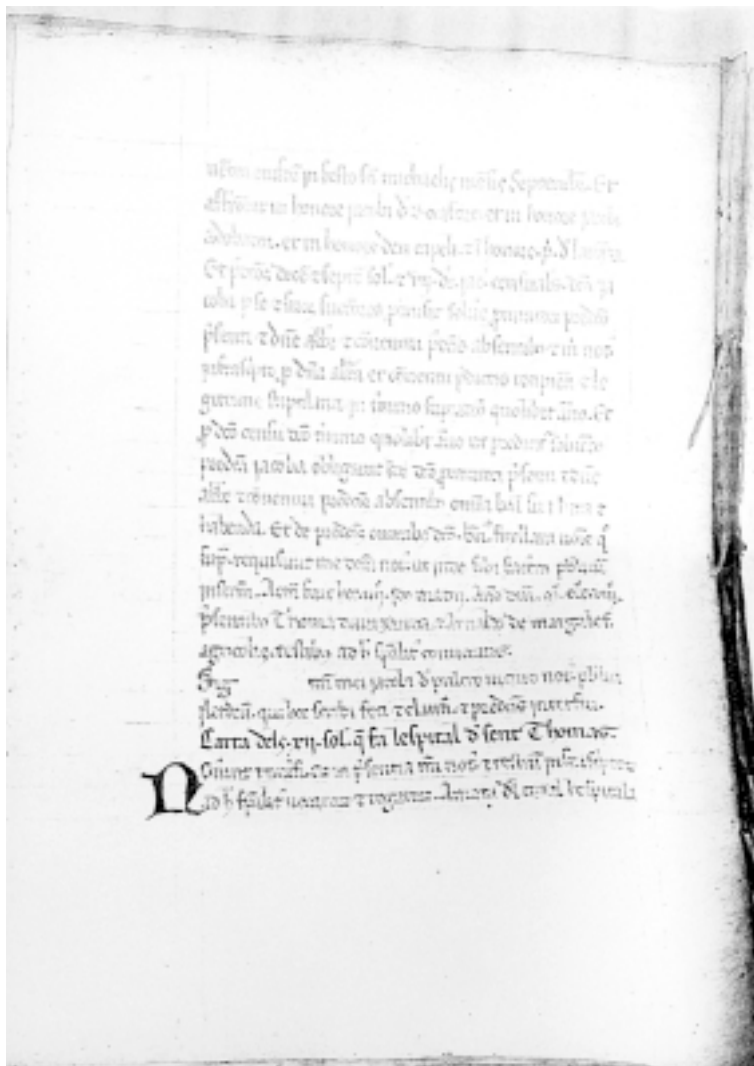
Els oficis

A mesura que hom llegia i transcrivía el text, prenia cada vegada més importància la diversitat d'oficis que hi apareixien. La lectura que hom fa d'aquesta diversitat d'oficis està en consonància amb el tipus de ciutat a la qual estan vinculats. Certament podem establir la relació entre un nombre més gran d'oficis i un millor desenvolupament d'una ciutat. Aquesta lògica respon a l'existència d'un sector de la societat dins de la ciutat que es dedica als oficis a l'artesania, sense haver de dependre directament de la producció agrària, sinó que aquesta produïa uns excedents que permetien alimentar a la resta de la societat que no es dedicava a l'agricultura. El llistat d'oficis que apareixen en el capbreu són els següents: teixidor, fuster, pagès, pellisser, cantirer, sabater, escrivà, blader, tapiador, tender i hortolà. De totes maneres l'ofici que més habitualment surt referenciat és el de pagès i això vol dir que la societat del segle XIV a Lleida és eminentment pagesa.²²

Conclusions generals

L'interès primer d'aquest treball és donar a conèixer el capbreu que Blanca d'Anglesola havia manat posar en ordre el 1314 tot i que la majoria de les declaracions es daten entre 1308 i 1309. El seu contingut ens permet tenir una primera idea de la quantitat de propietats que el monestir té a Lleida a principis del segle XIV, tot i que com ja hem dit, en manquen algunes per declarar.

La lectura detallada del document comporta una divisió de les possessions, aquelles que són al terme de la ciutat i les que es troben al nucli urbà. Del primer conjunt, la majoria són camps destinats al cultiu de la vinya, altres són

camps compartits entre dos tipus d'explotació, terra campa i vinya, i finalment en trobem un tercer grup que només fa referència al camp, sense especificar el tipus de cultiu que s'hi desenvolupa.

Les parcel·les situades dins les muralles declarades són únicament set, i algunes són declaracions inacabades. Aquest fet fa pensar en algunes propietats més dins del mateix recinte emmurallat. El que hem destacat és la diversitat d'aquestes propietats, cases, capmàs i graner. Tot en conjunt, observem que el monestir de Vallbona tenia un seguit de propietats que permet parlar d'un fort fincament en el terme de Lleida. D'altra banda, sembla que les propietats urbanes responien en gran part a les necessitats proporcionades pel món agrari.

Capbreu dels censos que té el monestir de Vallbona a la ciutat de Lleida.

Nom i data	bé declarat	afrontacions	testimonis	preu
Aniversaris de Lleida, VI Kalendas de febrer, 1309				IV sous
Pere de Llimiana, V nones de maig, 1308	Dos trossos, un de reg i un de secà	Tres parts amb Miquel i l'altra amb braçal del curs (riu)....	Pere de Llimiana (teixidor) i Arnau Cerdà (fuster)	III sous
Berenguer de Verdú (pagès), V nones de maig, 1308	Peça de terra i vinya	Bernat Eixada i Arnau de Linyola	Esteve Amat i Pere de Sala	III sous i V diners
Bernat Desmas (presbíter), V nones de maig, 1308		Domènec de Castro i Pascual Eixada	Jaume Miró i Aitorea de la Font (pellisser)	III sous i malla
Muller d'en Castellvell (teixidor), V nones de maig, 1308		Ramon de Riu Set i amb el camí públic de Camprodorn	Bartolomeu Piquer (cantirer) i Bernat Escaló (pagès)	XIII diners i malla
Garcia del Tossal (sabater), V nones de maig, 1308	Vinya	Amb el camí i d'altra amb els honors dels pobres de la Seu de Lleida i amb Benavarri..	Pere de Copons (pellisser) i Bartolomeu de Ripoll	IV sous
Garcia del Tossal (sabater), V nones de maig, 1308	Vinya	Garcia de tres parts i l'altra amb Benavarre Tonsore...	Pere de Copons (pellisser) i Bartolomeu de Ripoll	IX diners
Fills d'Exada, V nones de maig, 1308	Vinya	Dolça de Lavansa, Bernat Pellicer, Bernat Moliner, Pere Pallarés, Guillem de Manresa i Llorens d'Alcoletge	Mateu de Lavelana (pagès) i Ramon Frare	XVI sous menys II diners
Gili del Sas (escrivà), V nones de maig, 1308	Peça de vinya i terra campà	Sèquia de Segrià, via pública i Na Camporella	Pere de Bonaterra i Maimó d'Albesa	XVII diners
Nicolau de Manresa (pagès), V nones de maig, 1308	Peça de vinya i terra campà	Bonet Exame, Bernat Moliner (pagès), Simó Oller i Na Berga	Pere de Viacamp i Domènec Franch (pagès)	XI diners
Tomas d'Avizanda de la parròquia de Sant Martí, V nones de maig, 1308	Vinya	Calçada, Bartolomeu Vicells, Felip de Tudela i Tomas Pere Just	Guillem Gili i Bartolomeu Esteva (pagès)	VIII sous e mig
Bartolomeu de Pinyana (pagès), V nones de maig, 1308	Peça de terra	Pere Pallarés, Domènec Pallarés, Domènec de Peralta, Bartolomeu de Copons	Guillem de Biosca (teixidor) i Pere Despells (pagès)	XVI diners
Domenica de Castro de la parròquia de Sant Martí, V nones de maig, 1308	Peça de terra i vinya	Ramon Berenguer, Clemen..., i camí de les vinyes i Arnau de Linyola	Jaume de Fontanet i Andreu de Fontanet	III sous i IV diners
Bernat Pelegrí (pagès), V nones de maig, 1308	Vinya	Numoasarum, camí de Boxadors i Bernat ...	Jaume de Vallcarca i Guillem Vilana...	III sous

Carta dels Aniversaris de la Seu, VI kalendes de febrer, 1309	Vinya	Vinya de l'Hospital Sant Tomàs, la clamor, la calçada, i amb el fill de Guillem Texidor	Guillem Rubi, Bernat de Porçano (pelleter)	II sous i VI diners
Berenguer d'Almenara (pagès), III nones de maig, 1308		Pere Ceba, Simó de Tàrrega (pagès) i ell mateix	Pere Ceba (pagès), Simó de Llobera (escriptor)	VII diners i malla
Pere Ceba (pagès), III nones de maig, 1308	Peça de terra i terra campà	Gentoni Abnazaya (jueu), Berenguer d'Almenara, Simó de Tàrrega i tossal	Berenguer d'Almenara (pagès), Simó de Llobera (escriptor)	III sous i malla
Arnau Borrell (pagès), III nones de maig, 1308	Peça de terra i vinya	Ramon Damalda, Fexer Portolat, Pere Daler, Ausorie, camí de Camprodorn i Berenguer Pallarès (pagès)	Berenguer d'Almenara (pagès), Simó de Llobera (escrivà)	XIII diners e malla
Vidal Bertran habitant de la parròquia de Santa Maria Magdalena, III nones de maig, 1308	Vinya i terra campà a Balàfia	Camí públic, vinya de Jaume Borrell, Jaume Alaman i Marrochs.. Sureny	Simó de Llobera i Aparici Torner	XII diners
Llorens de Siscar (pagès), III nones de maig, 1308	Tros de terra	Ramon de Llimiana, A. Vincet, Bernat Suillani i Pere Tomàs	Simó de Llobera, Bartolomeu de Copons (pagès)	XVIII diners
Guillem d'Almacelles (pagès), III nones de maig, 1308	Vinya	Jaume Ginelli, sèquia de Segrià, la clamor, tossal i Miquel de Serra	Simó de Llobera, Bartolomeu Escribà i Bartolomeu de Copons	X sous
Pere Tomàs de la parròquia de Sant Martí, III nones de maig, 1308	Peça de terra i vinya	Pere d'Alcoletge, Domènec de Montsuar, Domènec de Canemar i A. de Linyola	Simó de Llobera i Bartolomeu de Copons	II sous i VII diners
Pere Tomàs, III nones de maig, 1308	Peça de terra i vinya	Tomàs de Boxadors, Ramon Cerdà, Pere Comte, Joan d'Avizanda	Simó de Llobera i Bartolomeu de Copons	XVIII diners
Bartolomeu de Castellar (pagès), III nones de maig, 1308	Vinya	Ramon de Pont, Pere de Manresa, carreró sobirà i ell mateix	Simó de Llobera i Bartolomeu de Copons	V sous
Felip de Tudela (pagès), III nones de maig, 1308	Peça de terra i vinya	Tomàs d'Avizanda, Bartolmeu Urgell, Dominic.. Serra (blader), Ramon del Pont	Nicolau de Manresa (pagès), Simó de Llobera	VI sous
Anglesia muller de Guillem de la Seu (teixidor), III nones de maig, 1308	Peça de vinya i terra campà	Bartolomeu de Castellar, Anglesia, amb la muller de Nicolau de Calders, Guillem de Castellar	Guillem de Copons i Felip de Tudela	II sous
Llorens d'Alcoletge, III nones de maig, 1308	Vinya	Bernat Gallart, Guillem Tapiador i via pública	Simó de Llobera, Raimon de Torres (teixidor)	III sous i I diner
Salvador Palmer, IV idus de maig, 1308	Peça de terra i vinya	Pascual Exada i camí de Montcada	Ramon Mazalui i Bernat Ermengol (presbíter)	III sous e mig
Ramon Tomàs, VI idus de maig, 1308	Vinya	Ramon Pocurull, Pere Saguau, Pere de Calaf, Pere de Castro i Pere Gesser	Guillem Laciú (tonsore) i Simó de Llobera	X sous i III diners
Jacoba, muller de Bartolomeu Francesc, IV idus de maig, 1308	Vinya	Jaume de Rocafort, Jaume Adobator, en capellà i Pere de Lavansa	Tomàs d'Avizanda i Arnau de Margalef (pagès)	XVII sous i VII diners
Hospital de Sant Tomàs,				

Cartes dels censaters dels albergs i dels horts				
Jaume de Berga i sa muller Galiana, V nones de maig, 1308	casa	Via pública de dues parts, Bernat d'Albacar i Pere Menesca	Benet de Salas (tender) i Ramon de Frontera (pagès)	XXII sous i III diners
Jaume Miró (blader), V nones de 1308	Casa	Amb la dita bladeria, carrer públic i la casa d'en Guillem Gralla de dues parts	Bernat de Manso (presbiter) i Andrea de la Font (pellisser)	CXXI sous
Vicent d'Albalat (fuster), V nones de maig, 1308	Capmàs a la parròquia de Sant Llorenç	Carrer públic, Pere de Santa Creu, Ramon Valent i carreró que puja a Sant Llorenç	Bernat de Copons (pellicer) i Jacob Segur	XLV sous
Ramon de Benavarre (teixidor), XIV Kalendas de juny, 1308	Graner a la parròquia de Sant Martí (la palanca)	Via pública, graner de marca fava... i el graner de l'almoina de la Seu de Lleida	Guillem Palmer i Guillem d'Algerri (pagès)	III sous
Pere de Miravall, VI Kalendas de febrer, 1309			Dominic de Torres i Pere de Puigvert (pagès)	...
Sança Sisona, VI Kalendas de febrer, 1309	Casa a celo in Abissum a la parròquia de Sant Llorenç	Carrer públic, casa de Vallbona i casa d'en Pere de Miravall	Pere Puigvert i Pere Miravall (pagès)	X sous
Bernat Pascual (hortolà)	Alberg			

¹ Sans Travé, J. M., Precedents, fundació i primers anys del monestir de Vallbona (1154-1185); ANUARIO DE ESTUDIOS MEDIEVALES, CSIC, 29 Barcelona, 1999, PÀG. 959-1003.

² PIQUER I JOVER, JOSEP, J., *La Baronia de Vallbona*, I.E.I., Lleida, 1981, pàg. 85

³ Els Cardona han estat una família important en tot el període medieval i posterior. Per aquestes contrades van ser els senyors de diversitat de propietats, entre altres cal destacar el castell de Maldà, Arbeca, Castellots (la Floresta), Juneda, conjuntament amb els seus termes que engrandien el domini territorial d'aquesta nissaga. Sobre les concessions de la casa dels Cardona vegeu Sans Travé, Precedents, fundació ...

⁴ PIQUER I JOVER, JOSEP, J., *La Baronia...*

⁵ PIQUER I JOVER, JOSEP, J., "Les forasteries del cenobi de Vallbona. Extrets de les actes notariales (1173-1762)", a *Ilerda*, núm. XLVII, Lleida, 1986.

⁶ ALTISENT, A., *Història de Poblet*, Abadia de Poblet, Espluga de Francolí, 1974, pàgs. 27-34. En aquest apartat titulat "Situació i fundació", llegim un subapartat anomenat "Terres", que fa referència a les primeres donacions que el comte Ramon Berenguer IV concedeix al monestir de Poblet.

⁷ PAPELL, J., "El domini del monestir de Santes Creus. Un exemple d'organització del territori en època medieval (1150-1233)", a *Territori i Societat a l'Edat Mitjana. Història, arqueologia, documentació*, Vol III, Universitat de Lleida, 1999-2000, pàgs. 191-254.

⁸ Vegeu el treball que va fer al seu temps ABADAL, R., "Com neix i com creix un gran monestir pirinenc abans de l'any mil: Eixalada-Cuixà", a *Analecta Montserratina*, Vol. VIII, Abadia de Montserrat, 1954-55. Aquest treball és un exemple clar de formació d'un monestir. Es detalla la procedència dels monjos, l'origen de la formació d'una comunitat, el paper dels comtes catalans, el del papat amb diverses concessions i atorgaments. Però no tot era tan senzill i planer com s'exposa, també hi havia moments d'enfrontament, de desavinences, sobretot en qüestions de propietats i de privilegis sobre aquestes propietats. De totes maneres és un exemple evident de forjament i creació de tot el patrimoni del monestir, primer corresponen a Eixalada i després de Cuixà.

⁹ BOIX, J., "L'Antic ordre monàstic al comtat de Ribagorça", a *Societat i Territori i Societat a l'Edat Mitjana. Història, arqueologia, documentació*, Vol III, Universitat de Lleida, 1999-2000, pàgs. 111-126.

¹⁰ PIQUER I JOVER, JOSEP J., *Abaceologi de Vallbona. Història del Monestir 1153/1990*, Fundació d'Història i Art Roger de Belfort, 1990, Barcelona, pàg. 423.

¹¹ El senyor Piquer i Jover en el llibre de *La Baronia...* elabora un llistat dels capbreus que es conserven a l'Arxiu del Monestir de Vallbona i d'alguns altres de què té constància de la seva existència però que han desaparegut. De l'abadessa Blanca d'Anglesola és el primer capbreu de què hi ha constància i data de 1314 (avui desaparegut), el segon és el de Blanca de Caldes de 1422, també desaparegut, i el tercer, el de

Francina de Guimerà de 1483, que en el llibre apareix com a desaparegut. Avui podem dir que aquest capbreu últim està localitzat en el mateix monestir i en procés d'anàlisi per qui signa aquestes ratlles.

¹² PIQUER I JOVER, JOSEP J., *Abaceologi de Vallbona...*, pàg. 115 "Capbreu dels censos que percep el monestir a la ciutat de Lleida (1314). És el més antic de l'abadiat. La prelada manà que el fessin l'any 1308 i tardaren sis anys a posar-lo en net. Vegeu també la cita núm. 22 de la mateixa pàgina.

¹³ PIQUER I JOVER, JOSEP J., *Abaceologi de Vallbona...*, pàgs. 100-117.

¹⁴ ACA, Ramon Berenguer II, perg. 41 [1079-06-26]; MIQUEL, F., *Liber Feudorum Maior*, II, Barcelona, 1945, pàgs. 174-175, doc. 165; TORRES, J., *Guillem d'Anglesola, baró de Bellpuig, fundador del monestir de Bellpuig de les Avellanes i del monestir de Sant Nicolau*, a Associació d'Amics de l'Art de la Baronia de Bellpuig, Bellpuig, 1987; Vegeu el paper destacat de la nissaga Anglesola en la repoblació del *plano Mascançano*, a ERITJA, X., "Qüestions entorn de la frontera meridional del fahs Maskigan (s. X-XII)", a *Societat i Territori i Societat a l'Edat Mitjana. Història, arqueologia, documentació*, Vol III, Universitat de Lleida, 1999-2000, pàgs. 295-304.

¹⁵ PIQUER I JOVER, JOSEP J., *Abaceologi de Vallbona...*, pàg. 413.

¹⁶ PIQUER I JOVER, JOSEP J., *Abaceologi de Vallbona...*,

pàg. 100-117. Vegeu CABRÉ, M., "Dones i monaquisme. Vida religiosa femenina a l'edat mitjana", *Avenç*, núm. 257, febrer del 2001; VINYOLES, T., VARELA, E., "Vocacions femenines del segle XV", *Analecta Sacra Tarraconensia, Revista de Ciències Historicoeclesiàstica*, Vol. 71, Barcelona, 1998, pàgs. 889-906.

¹⁷ ACLL.

¹⁸ PIQUER I JOVER, JOSEP J., *La Baronia...*, pàg. 100. Vegeu també AMAT, S., *L'Espluga Calva: un poble amb passat, que viu el present, obert al futur*, Ajuntament de l'Espluga Calva, 1990, pàg. 18.

¹⁹ DIVERSOS AUTORS, "Lleida: del municipi a l'Estudi General (segle XIII)", a *Coneixes la teva ciutat...?*, Ateneu Popular de Ponent, Lleida, 1997. També dins de la mateixa col·lecció "Lleida: la ciutat baix medieval (segles XIV-XV)", 1998.

²⁰ Capbreu de Blanca d'Anglesola (CBA), 1314, pàg. 8.

²¹ CBA, 1314, pàg. 9.

²² Sobre els oficis a la ciutat de Lleida vegeu BOLÓS, J., "Urbanisme i organització del treball a Lleida a la baixa edat mitjana", a *Coneixes la teva ciutat...?*, "Lleida: la ciutat baix medieval (segles XIV-XV)", Ateneu Popular de Ponent, Lleida, 1998, pàgs. 11-55; també LLADONOSA, J., "La ciutat de Lleida a través del capbreuament del 1382" a *Estudis d'Història Medievals*, vol. VI, Institut d'Estudis Catalans, 1973, pàgs. 61-92.